

Geuzenacademie Fryslân

Een gedachte over de versterking van de kennisinfrastructuur in Fryslân (1½^e concept)

Situatie aan het begin van de 21^e eeuw

Ooit (1585 – 1811) had Fryslân in Franeker een universiteit, de tweede van Nederland. En dat straalde af op geheel Fryslân. Na de sluiting ervan kalfde de kennisinfrastructuur in Fryslân geleidelijk af. Er is nu, aan het begin van de 21^e eeuw, een situatie ontstaan waarin behoefte is aan zowel hoogwaardiger werk als meer hoger opgeleide mensen. Er vertrekken veel getalenteerde Friezen naar de Randstad, Twente of de regio's rond Eindhoven en Groningen. En dat is jammer. Voor meer en betere werkgelegenheid is het noodzakelijk de kennisinfrastructuur in Fryslân te versterken. Maar hoe? Ons antwoord: niet door goeroes van buiten binnen te halen die stellen dat Fryslân groter moet leren denken en in de vaart der volkeren op moet stomen. Maar wat dan wel? Wij vinden dat we moeten uitgaan van de eigen kracht en de werkelijke behoeftes van lokale overheden en Friese bedrijven (vooral MKB). En de eigen kracht is groter dan we zelf soms denken. Doorredenerend vanuit dit standpunt komen we tot het concept van de Geuzenacademie. De Geuzenacademie is een netwerk van meesters, gezellen en leerlingen dat ervoor zorgt dat het vakmanschap in Fryslân toeneemt op alle niveaus: LBO, MBO, HBO en Universitair.

De eigen kracht van Fryslân

Waarom kreeg Franeker destijds een universiteit? Er was een behoefte aan predikanten. Maar dat was niet het enige. In Fryslân was sprake van een Geuzenmentaliteit. Friezen zijn zelfbewust en eigengereid en organiseerden op gezonde wijze weerstand tegen de Spaanse overheerser. En Franeker lag op veilige afstand van het Spaansgezinde Groningen. Het begrip Geus staat voor kleinschalig, beweeglijk en autonoom. En als zich dat organiseert krijg je een kracht die Armada's kan weerstaan. Ook van belang is dat Fryslân destijds koos voor het Romeinse Rechtssysteem in plaats van het Saksische Rechtssysteem, een fundamentele keuze die het huidige tijdgewricht het verschil betekent tussen vakmanschap en bureaucratie. Wie duikt in de geschiedenis van Fryslân ontdekt dat hier veel innovaties zijn begonnen. Zo was er in de 16^e eeuw een boer in Hitzum – Rienck Hemmema – die het afvalwater van Franeker opkocht om zijn akkers te bemesten. En omdat hij het proces scherp registreerde en analyseerde had zijn bedrijf opvallend grote opbrengsten. En zo zijn er meer voorbeelden. Het zijn mensen die door de wol geverfd waren en scherp de praktijk observeerden. Omdat ze toegang hadden tot goede boeken en in staat waren wetenschappelijke inzichten te ontsluiten, kwamen ze tot grote prestaties. Kortom, de kracht van de Friezen was het kunnen innoveren vanuit praktijkkennis. En het is volgens ons deze kracht die Fryslân de komende jaren verder kan brengen. We kunnen de kennisinfrastructuur versterken door vanuit de praktijk naar de theorie toe. Eerst het fundament leggen en dan verder bouwen,... en ervoor waken dat we met het dak beginnen.

Praktijkkennis en vakmanschap

Er is de laatste jaren veel onderzoek uitgevoerd naar het tanende vakmanschap in de westerse wereld. In het jaarverslag van de Raad van State van 2005 wijdt Tjeenk Wellink er een compleet essay

aan. Veel mensen in het bedrijfsleven zien het kennisniveau van jongeren afnemen. En omdat er vanuit het management meer naar competenties wordt gekeken dan naar het daadwerkelijk iets goed kunnen, worden er steeds vaker fouten gemaakt. Kenmerkend voor verdwijnend vakmanschap is het instorten van een Rotterdamse flat in aanbouw op 21 oktober 2010. Wijzigingen in de plannen werden niet doorvertaald naar aanpassing van stempels. Volgens de gemeente waren er sinds de aanvang van de bouw 22 inspecties geweest, maar niemand overzag het geheel. Iedereen werkte aan z'n eigen dingetje. En dat is slechts één voorbeeld. In alle vakgebieden zit deze tendens erin. Tjeenk Willink heeft het in zijn essay onder andere over onderwijs en de politie.

De essentie is dat praktijkkennis voor een belangrijk deel impliciet is (zie figuur 1). Een vuistregel is dat iemand goed in een vak is als hij of zij er tenminste 10.000 uren tijd aan heeft besteed. Maar in een cultuur van jobhoppers komt niemand daar meer aan toe. Vakmanschap ontstaat als hoofd, hart en handen op goede wijze samenwerken. Vakmannen en vakvrouwen zien patronen van 'het geheel' die niet expliciet beschreven zijn. Ook staat vakmanschap aan de basis van beroepstrots. Maar het neemt af en dat is een grote zorg. En eigenlijk wordt dit probleem niet echt opgepakt.

Figuur 1. De Geuzenacademie richt zich voor een belangrijk deel ook op impliciete kennis.

Om het tij te keren is weer een Geuzenmentaliteit nodig! En dus ook een stuk Friese mentaliteit. Onze observaties is dat in Fryslân, juist vanwege de relatieve rust op de arbeidsmarkt, nog steeds sprake is van enig oog voor vakmanschap. Meer dan in andere delen van het land. Ons voorstel is om op dat punt de handschoen op te pakken en voorop lopen. Daarbij gaat het de praktijkkennis in Fryslân goed te benutten om te werken aan vakmanschap op alle niveaus.

De basisgedachte: herstel meester, gezelschap en leerling verhoudingen

Het concept van de Geuzenacademie geeft samenhang aan kleine, beweeglijke en autonome groepjes van kennisopbouw: als het ware Gilden van de 21^e eeuw. Het principe van meester, gezelschap en leerling wordt nieuw leven in geblazen. Dit sluit goed aan op het gegeven dat 90% van de bedrijven in Fryslân MKB zijn en al 'iets' van Gilden in zich hebben. Er zijn wel enkele grote verschillen met de Middeleeuwse Gilden. In de Middeleeuwen bleven de meesters en leerlingen op één plek – de werkplaats – en gingen de gezellen op reis. In de nieuwe opzet worden leerprocessen ingericht rond de gezellen die werken aan echte praktijkvraagstukken en zijn de meesters en leerlingen juist mobiel.

Ook hebben we in de 21e eeuw veel nieuwe middelen tot onze beschikking, zoals computers en Internet, wat het nog aantrekkelijker maakt om juist in Fryslân het initiatief te nemen. Wat wel hetzelfde is, is de langdurigheid van samenwerken. Het gaat hier bij de kennisopbouw niet om korte ontmoetingen zoals cursussen, workshops of dagjes op de heide, maar om samenwerking gedurende vele maanden. En er wordt een narratieve – verhalende – werkwijze gehanteerd, want alleen op die manier wordt impliciete kennis in het spel gebracht. Door dit bewust te doen en goed registreren en analyseren, ontstaat een basis voor wetenschappelijk onderzoek, waardoor generieke elementen kunnen worden overgebracht naar andere delen van de wereld. En wat is mooier om weer één en ander te coördineren en samen te laten komen in enkele monumentale Friese gebouwen die vragen om een nieuwe bestemming, zoals het Academiegebouw te Franeker of Huize Lindenoord te Wolvega.

Politieke dimensie

Het vraagstuk van vakmanschap overstijgt de partijpolitiek, zo is onze ervaring tot nu toe. Het werken aan de versterking van de kennisinfrastructuur door het vakmanschap te vergroten past binnen de ideologie van iedere partij. En het is ook beleid. In de regeringsverklaring die Mark Rutte heeft uitgesproken op 26 oktober 2010 staat het volgende: “In de publieke sector wil het kabinet veel meer ruimte voor vakmanschap. Voor de vakman en vakvrouw in het onderwijs, de politiekorpsen en de zorg die verlost moeten worden van overbodige en onzinnige regels en procedures. Voor wijkverpleegkundigen die zonder stopwatch hun patiënten moeten kunnen helpen. De verhouding tussen management en werkvloer moet veranderen in het voordeel van de werkvloer. Schaalverkleining, menselijke maat.” En uiteraard gelden deze principes ook voor het bedrijfsleven. Door te werken aan de Geuzenacademie in Fryslân kan invulling worden gegeven aan dit beleidsvoornemen.

Geuzenacademie Fryslân en innovatie

In het denken over veranderingen wordt weleens gesteld: “Je moet het verleden kennen om het heden te begrijpen en de toekomst vorm te geven.” En ook weten we uit de psychologie dat je mensen in beweging krijgt als je ze aanspreekt op wie ze zijn, en niet op wat ze moeten worden. In dit vlugschrift zijn we uitgegaan van deze principes. De Geuzenacademie komt voort uit de geschiedenis van Fryslân, waar een kleine groep mensen groots kan zijn, en speelt in op een groeiend actueel probleem. Wij vinden dat elke euro die in Fryslân wordt geïnvesteerd in de versterking van de kennisinfrastructuur ten goede moet komen van de sociale en economische structuur van Fryslân zelf. Het concept van de Geuzenacademie richt zich hierop door primair in te zetten op innovatie en secundair op onderzoek. In Denemarken hanteren ze de volgende definities: “research is making knowledge out of money” en “innovation is making money out of knowledge.” We gaan op zoek naar bestaande praktijkkennis, combineren deze met wetenschappelijke verworvenheden en laten dat ten goede komen van Fryslân.

De eerste stappen

De oprichting van de Geuzenacademie Fryslân hoeft niet lang te duren, omdat wordt voortgebouwd op dat wat er al is. Als we 2011 benutten voor verkenningen en de financiële lay-out kan de Geuzenacademie op bescheiden schaal in 2012 van start gaan, als een groeidiamant. Van belang is om op nauwgezette wijze de behoeftes van lokale overheden en het bedrijfsleven in Fryslân in kaart te brengen. Het komt er daarna op aan de juiste thema’s te kiezen... en gewoon te doen! Het gaat

erom op slimme en nuchtere wijze om te gaan met kennis en geld... eigenzinnig en energiek. Dat is de Geuzenmentaliteit.

December 2010

Govert D. Geldof (Tzum)

Yvonne Bleize (Leeuwarden)